

Висновки з проведеного дослідження. Оцінка компетентності персоналу страхової компанії описаним методом дозволяє визначити достатність кваліфікації знову прийнятих співробітників, які призначаються на певні посади, а також організувати систему безперервного підвищення компетентності, що включає планомірне формування бюджету з метою постійного забезпечення необхідного рівня якості професійної підготовки персоналу. Таким чином, при оцінці персоналу враховується кілька факторів, у результаті недолік одного показника стає можливо компенсувати поліпшенням іншого.

Література

1. Моллер А. Б., Лимарев А. С., Логінова І. В. Кваліметрична оцінка компетентності персоналу металургійного підприємства / А.Б. Моллер, А.С. Лимарев, І.В. Логінова // Вісник МГТУ ім. Г.І. Носова. — 2011. — № 1. — С. 54—58.
2. Пронін А.М., Штрик Б.Л. Компетентність персоналу в освітній діяльності / А.М. Пронін, Б.Л. Штрик // Методи менеджменту якості. — 2006. — № 9. — С. 31—34.
3. Соловійов Е. Управляти знаннями — управляєш світом / Е. Соловійов // Методи менеджменту якості. — 2006. — № 4.
4. Сулейманов Е.Г., Циганов А.А., Кравченко В.В. Особливості формування компетенцій страхового агента // Соціально-економічний розвиток господарських систем в сучасних умовах: досвід, проблеми, перспективи. Збірник праць Міжнародної науково-практичної конференції. — Магнітогорськ—Москва: ГОУ ВПО «МГТУ ім. Г. І. Носова». — С. 222.
5. Тулунов О.М., Лимарев А.С., Моллер А.Б. Підвищення конкурентоспроможності виробництва шляхом ефективного управління якістю підготовки кадрів // Сталь. — 2009. — № 3. — С. 84—85.
6. Швець В.Є. Людський фактор в системах менеджменту якості / В.Є. Швець // Ділова досконалість. — 2006. — № 6. — С. 6—9.

Статтю подано до редакції 08.10.2012 р.

УДК 658.14:368.032.1

Журавльова О.Є., викладач кафедри
фінансів підприємств,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано зміст поняття «організація фінансів страхових компаній» і визначено галузеві особливості, що притаманні процесу організації фінансів страховиків. Розкрито

джерела формування капіталу страхових компаній і їх вплив на фінансову стійкість страховиків. Досліджено та схематично зображено кругообіг грошових коштів страхових компаній.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: організація фінансів страхових компаній, капітал страховика, джерела формування капіталу, фінансова стійкість страхових компаній, кругообіг грошових коштів страховиків.

АННОТАЦИЯ. В статье проанализировано содержание понятия «организация финансов страховых компаний» и определены отраслевые особенности присущие процессу организации финансов страховщиков. Раскрыты источники формирования капитала страховых компаний и их влияние на финансовую устойчивость. Исследован кругооборот денежных средств страховых компаний.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: организация финансов страховых компаний, капитал страховщика, источники формирования капитала, финансовая устойчивость страховых компаний, кругооборот денежных средств страховщиков.

ANNOTATION. The article analyzes the concept of «organization finances of insurance companies» and defined sectoral features that are inherent for the process of organizing finances exactly insurance companies. Disclosed the sources of capital of insurance companies and their impact on the financial stability of insurers. And also investigated and shown schematically circulation of money insurance companies.

KEYWORDS: organization finances of insurance companies, the capital of the insurer, sources of capital, the financial stability of insurance companies, the cycle of cash insurers.

Постановка проблеми. Розвиток страхової діяльності в Україні, зростання кількості самостійних суб'єктів господарювання — страхових компаній, вимагає підвищеної уваги до управління фінансами страхових компаній з метою забезпечення їх фінансової стійкості. Слід зазначити, що специфіка страхової діяльності справляє помітний вплив на організацію фінансів страхових компаній, що потребує поглибленого дослідження.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Окремі аспекти зазначеної проблематики досліджували у своїх працях вітчизняні вчені О. Д. Базилевич, О. О. Гаманкова, М. В. Мних, Н. Г. Нагайчук, С. С. Осадець, Н. В. Ткаченко, а також зарубіжні — Т.А. Дубровіна, В. А. Сухов, А. Д. Шеремет, О. І. Гінзбург та ін. Не зважаючи на те, що досліджуване питання впродовж останніх років перебуває у полі зору вітчизняних науковців, проте ще не сформовано цілісний підхід до управління фінансами страхових компаній з метою забезпечення фінансової стійкості вітчизняних

страховиків, який би враховував особливості організації фінансів страхових компаній, що здійснюють інші види страхування ніж страхування життя.

Постановка завдання. Основною метою дослідження є визначення особливостей організації фінансів страхових компаній, що здійснюють види страхування інші ніж життя, а також виявлення їх взаємозв'язку із фінансовою стійкістю страхових компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж розглянути особливості організації фінансів страхових компаній потрібно дати визначення таких понять, як «фінанси страхових компаній» та «організація фінансів страхових компаній». Поняття фінансів страхових компаній тісно пов'язане з поняттям фінансів підприємств, але в силу специфіки здійснюваної страховими компаніями діяльності відрізняється за своєю сутністю.

Професор О. О. Гаманкова наводить досить повне визначення поняття «фінанси страхових організацій», а саме «... економічні відносини у грошовій формі, які опосередковують кругообіг грошових коштів страховиків з метою забезпечення статутної діяльності і пов'язані з рухом грошових потоків, капіталу, розподілом та використанням доходів і грошових фондів страхових організацій» [1, с. 16]. Більш прагматично до визначення фінансів страховика підходить Н. В. Ткаченко: «...це засоби, що забезпечують його діяльність при здійсненні страхового захисту і представляють собою засоби, які дають змогу відшкодовувати страхувальнику збитки» [2, с. 233].

Такі підходи науковців не є взаємовиключними і доповнюють один одного, оскільки будь-які економічні відносини вимагають засобів їх втілення. Цими засобами виступає капітал, тобто вартість, яка приносить додаткову вартість. Як і будь-який суб'єкт господарювання, страхова компанія здійснює свою діяльність з метою отримання прибутку, при одночасному забезпеченні страхового захисту своїх клієнтів.

На нашу думку, під організацією фінансів страховика слід розуміти управління економічними відносинами, які виникають у процесі формування і використання капіталу страховика, контролю за його кругообігом для забезпечення фінансової стійкості, надання страхового захисту та досягнення фінансового благополуччя власників, дотримуючись законодавчо встановлених обмежень.

Суттєвою особливістю організації фінансів страхових компаній є те, що формування фінансових ресурсів відбувається протягом усього періоду діяльності компанії. На початковій стадії діяльності

страхових компаній основою загального капіталу та основним джерелом здійснення страхових виплат виступає власний капітал (рис. 1). Хоча, існує точка зору, що власні кошти в цілому, і статутний капітал зокрема, не мають важливого значення для страхової компанії, оскільки для виконання своїх зобов'язань перед страхувальниками страхова компанія формує цільові резерви. З такою точкою зору ми погодитись не можемо, оскільки при створенні компанії у неї немає інших коштів для виконання зобов'язань за договорами страхування окрім статутного капіталу. Тому можна стверджувати, що основа фінансової стійкості страховика закладається ще на етапі створення.

У процесі функціонування страхової компанії основним джерелом її фінансових ресурсів виступає залучений капітал, що представлений страховими резервами. Страхові резерви виступають інструментом розподілу збитків і формуються залежно від розміру страхових зобов'язань, а не залежно від розміру доходів, прибутку чи капіталу.

Рис. 1. Джерела формування капіталу страховика

Т. А. Дубровина, В. А. Сухов та А. Д. Шеремет [3, с. 95] вважають, що страхові резерви за своїм характером є кредитним капіталом, який являє собою платіжні зобов'язання, але на відміну від кредиту, розмір і дата здійснення відповідних платежів є невідомими. Висловлюється також інша думка, згідно із якою страхові резерви не можна відносити до позикового капіталу, так як позиковий капітал повинен бути в повному обсязі повернений. Можливість трансформації коштів страхових резервів через деякий час на дохід страховика свідчить про коректність вживання до них поняття «залучений капітал». Вказані кошти тимчасово можуть використовуватись страховиком, але тільки як інвестиційне джерело.

Ми вважаємо, що страхові резерви є залученим капіталом, який має досить суперечливий характер. З одного боку, їх зростання є свідченням зростання обсягів діяльності страховика та його фінансових можливостей, а з іншого — говорить про відповідне зростання зобов'язань перед страхувальниками.

Фінансова стійкість страхових компаній залежить як від розміру власного капіталу, так і від достатності страхових резервів, що мають відповідати прийнятим страховим зобов'язанням. Слід зазначити, що, на думку В. Д. Базилевича [4, с. 463], з якою ми погоджуємось, обґрунтоване формування страхових резервів, поряд з іншими не менш важливими функціями страхових компаній (інвестування страхових резервів, перестраховування) є основою фінансової стійкості страховиків.

У процесі здійснення своєї діяльності страховики також можуть використовувати і позиковий капітал, який представлений банківськими кредитами, кредиторською заборгованістю та доходами майбутніх періодів. Проте його частка в загальному обсязі капіталу порівняно не значна. Це пов'язано з тим, що у страхових компаній відсутня необхідність залучення позикових коштів. Адже для основної діяльності ними створюються страхові резерви, які разом із власним капіталом забезпечують виконання страховиком своєї основної функції — надання страхового захисту. Тому у страхових компаній зазвичай не виникає потреби приймати на себе додаткові зобов'язання перед кредиторами. Адже використання позикових джерел для фінансування своєї діяльності страховими компаніями може свідчити про недостатність коштів для виконання страхових зобов'язань і підірвати їх статус фінансово-надійної установи, знизити рівень фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

Для покриття потреби у капіталі, страховими компаніями використовується особлива форма боргового фінансування — гіб-

ридий капітал. Під гібридним капіталом слід розуміти позикові кошти страховика, отримані на особливих умовах, що дає підставу відносити їх до власного, ніж до класичного позикового капіталу.

Наступна важлива особливість організації фінансів страхових компаній полягає у тому, що у них в процесі кругообігу фінансових ресурсів відсутня стадія виробництва у зв'язку з чим капітал існує лише у грошовій формі. На відміну від промислових підприємств, капітал яких приймає також і товарну форму. В результаті дослідження ми дійшли висновку, що кругообіг грошових коштів страховиків є складнішим ніж у інших суб'єктів господарювання. Страховик акумулює грошові кошти у двох особливих формах: власному капіталі та страхових резервах. На момент створення страхової компанії базовим елементом її капіталу є власний капітал, що формується за рахунок внесків засновників. Його розмір надалі може змінюватись за рахунок прибутку (збитку) від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. За користування цим капіталом страхова компанія здійснює виплати власникам у вигляді дивідендів. Схематично кругообіг грошових коштів страхових компаній зображено на рис. 2.

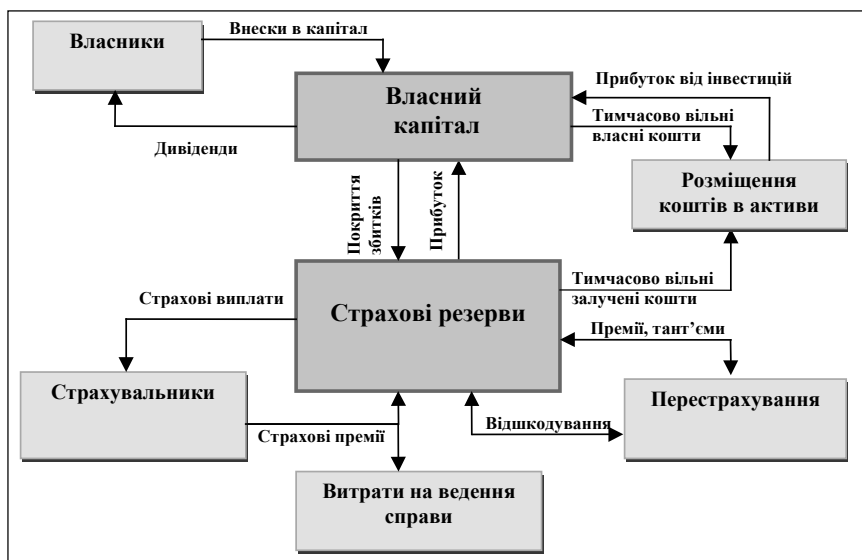

Рис. 2. Кругообіг грошових коштів страхових компаній (розроблено автором)

З початком здійснення страхової діяльності до страхової компанії починають надходити кошти від клієнтів (страхувальників) у вигляді страхових премій. Частина їх буде спрямована на покриття витрат на ведення справи, а інша (значно більша) — акумулюється у страхових резервах. Ці кошти не належать страховику, вони лише тимчасово знаходяться в його розпорядженні. У випадку настання страхової події вони повинні бути негайно спрямовані на відшкодування збитків за договорами страхування. Лише у разі беззбиткового закінчення терміну дії договору страхування ці кошти перетворюються на прибуток від страхової діяльності і «перетікають» до власного капіталу.

Проте, кругообіг грошових коштів страхової компанії не обмежується здійсненням страхових операцій. Його ускладнює інвестування значної частини власного капіталу та страхових резервів в активи, що збереже кошти цих фондів від інфляційного впливу та принесе компанії додатковий прибуток, який поповнить власний капітал.

Якщо страхова компанія приймає на страхування занадто великий ризик, вона може втратити свою платоспроможність. За таких обставин використовується механізм перестрахування, що виступає вагомим фактором впливу на фінансову стійкість страховиків. При здійсненні перестрахування ризиків відбувається рух грошових коштів від страховика до перестраховика у формі премій перестраховикам, комісійних і тантьєм (рис. 2). А у випадку настання страхової події рух коштів від перестраховика до страховика здійснюється у вигляді страхового відшкодування. Грошові потоки по операціям перестрахування можуть мати й зворотний характер, адже страховик може виступати в ролі перестраховика, беручи ризики інших страховиків у перестрахування.

Висновки з проведеного дослідження. Акумулювання і наступний розподіл страховими компаніями грошових коштів у формі страхових резервів впливає на склад і структуру їх капіталу. Страхові резерви являють собою по суті залучений капітал, який деякий час виступає у формі тимчасово вільних коштів страховика, а потім спрямовується на покриття збитків по страховим випадкам або переходить до власного капіталу. Капітал страховика, на відміну від інших суб'єктів господарювання, за джерелами формування можна поділити на: власний, залучений і позиковий. Власний капітал разом зі страховими резервами складає фінансовий потенціал страхових компаній і

є основою забезпечення фінансової стійкості протягом усього життєвого циклу. Що стосується позикового капіталу, то на фінансову стійкість страхових компаній його вплив проявляється лише з негативного боку. Отже можна зробити висновок, що особливості організації фінансів страхових компаній накладають всій відбиток на структуру капіталу, що необхідно враховувати при здійсненні управління фінансовою стійкістю страхових компаній.

Література

1. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій: Навч. посіб. / О.О. Гаманкова. — К. : КНЕУ, 2007. — 328 с.
2. Ткаченко Н.В. Страхування. Навчальний посібник / Н.В. Ткаченко. — К.: Ліра-К, 2007. — 376 с.
3. Дубровина Т.А., Сухов В.А., Шеремет А.Д. Аудиторская деятельность в страховании: Учебное пособие / под. ред. Шеремета А.Д. — М.: Инфра –М, 1997. — 384 с.
4. Базилевич В.Д. Страхування: Підручник / В.Д. Базилевич. — К.: Знання, 2008. — 1019 с.
5. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР у редакції від 21.09.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
6. Добош Н.В. Управління ризиком втрати фінансової стійкості страхових організацій / Н.В. Добош // Науковий вісник НЛТУ України. — 2010. — № 20. — С. 138—146.
7. Кремень В.М., Щепетков С.Я. Оцінювання фінансової стійкості підприємства / В.М. Кремень, С.Я. Щепетков // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — №1 (115). — С. 107—115.
8. Шевчук О.В., Фартухова В.О. Управління фінансовими ресурсами страхових компаній / О.В. Шевчук, В.О. Фартухова // Економічний вісник Донбасу. — 2010. — № 2 (20). — С. 116—126.
9. Нагайчук Н.Г. Особливості формування капіталу страховиків різних організаційно-правових форм / Н.Г. Нагайчук // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2011. — № 3 (12). — С. 265—270.

Статтю подано до редакції 11.10.2012 р.